29. 6. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zrušit listinné akcie. Sorry jako!

Skutečnost, že seznam akcionářů vede sama společnost (a nikoliv třetí nezávislý subjekt), působí v praxi nemalé potíže. Na první pohled by se totiž mohlo zdát, že v posledních letech tolik diskutovaný problém anonymity korporačních struktur u listinných akcií na jméno (na rozdíl od listinných akcií na majitele) nevyvstává. Opak je však pravdou.

Jak uvádí správně O. Vondráček: *„Ani vlastníci listinných akcií na jméno nejsou pro veřejné orgány dohledatelní objektivním a nezávislým způsobem v reálném čase. Získání informací ohledně vlastníků listinných akcií na jméno je vždy podmíněno součinností dané společnosti. V případě absence této součinnosti – daná společnost například prohlásí, že seznam akcionářů nevede či že ho ztratila – je pro veřejný orgán nemožné zjistit, kdo je skutečným vlastníkem listinných akcií na jméno. Seznam akcionářů je de facto „konstitutivním“ dokumentem pro určení vlastnictví často velkých společností, ale tento dokument je neveřejný, nekontrolovatelný, snadno manipulovatelný a za jeho nevedení nehrozí žádná efektivní sankce. Seznam akcionářů u společnosti s listinnými akciemi na jméno tak v podstatě není ničím jiným než čestným prohlášením, jehož pravdivost není ničím ověřitelná.*“[1]

Jinak je tomu kupř. na Slovensku, kde seznam akcionářů na místo společnosti vede centrální depozitář (§ 156 odst. 6 obchodního zákoníku). V případě jednoduché společnosti na akcie je registr akcionářů dokonce veřejně přístupný (§ 107d zákona o cenných papírech). V Maďarsku sice vede seznam akcionářů společnost, ale veřejnost má možnost do něj v sídle společnosti nahlédnout po celou pracovní dobu (čl. 247 odst. 1 občanského zákoníku). Polsko pak plánuje listinné akcie jako netransparentní úplně zrušit.

V Polsku se aktuálně chystá významná novela zákona o obchodních společnostech (kodeks spółek handlowych, dále jen „k. s. h.”), která bude mít dopad mj. i na čl. 341 až čl. 343 k. s. h., tedy na knihu akcií dosud vedenou společností, popř. polskou bankou či investiční společností. Podstata této novely spočívá v celkovém nahrazení listinných akcií (tedy i akcií na jméno) zaknihovanými akciemi. Myšlenka povinné dematerializace listinných akcií je vyjádřena v navrhovaném čl. 328 § 1 k. s. h.: *„Akcie nemůže mít podobu listiny.*” Knihu akcií má pak nahradit registr akcionářů spravovaný osobou oprávněnou k vedení účtů cenných papírů, viz: čl. 3281 § 1 k. s. h.: *„Akcie neveřejné společnosti podléhají registraci v registru akcionářů (registrované akcie).*” Čl. 3282 § 1 k. s. h.: *„Registr akcionářů vede v elektronické podobě osoba oprávnáněná k vedení účtů cenných papírů.*” Registr akcionářů má být koncipován jako registr neveřejný: *„Registr akcionářů je přístupný pro společnost a každého akcionáře.*” (čl. 3286 § 1 k. s. h.) a *„Společnost a každý akcionář má přístup k údajům obsaženým v registru akcionářů, prostřednictvím subjektu, který vede registr akcionářů.*” (čl. 3286 § 2 k. s. h.). Navrhuje se proto čl. 341 a čl. 342 k. s. h. zrušit bez náhrady a čl. 343 § 1 k. s. h. upravit takto: § 1 *„Za akcionáře vůči společnosti se považuje toliko osoba, která je zapsána v registru akcionářů podle zákona o obchodování s finančními nástroji.*”

V návaznosti na shora uvedené se klade otázka, zdali již nenastal čas uvažovat o zrušení listinných akcií a o nahrazení seznamu akcionářů vedeného společností registrem akcionářů, který by spravoval kupř. centrální depozitář, i v České republice. Argumenty hovořící ve prospěch této fundamentální změny jsou přehledně shrnuty v důvodové zprávě k novele kodeks spółek handlowych.[2] Podle polského ministra spravedlnosti mezi hlavní výhody povinné dematerializace akcií patří: zvýšení bezpečnosti obchodování s akciemi, kdy registr akcionářů povede licencovaný subjekt a nikoliv již společnost, nad nímž bude vykonávat dozor Úřad pro finanční dohled, zvýší se

tím důvěra vztahů uvnitř společnosti, zlepší se identifikace akcionáře a přispěje se tím k vyšší transparentnosti korporačních struktur, eliminují se rizika spojená se spory kolem zápisu do knihy akcií v případě sporů mezi akcionáři anebo při nepřátelském převzetí, dojde tím ke zrušení a tím pádem ke zjednodušení řady institutů práva obchodních společností, např. již nebude potřeba vydávat zatímní listy, předkládat listinné akcie k vyznačování změn údajů na akciích apod., odstraní se dále dvojkolejnost právní úpravy, kdy některé postupy se v současné době týkají jen zaknihovaných akcií a jiné pro změnu zase jen listinných akcií (srov. např. pravidla pro svolání valné hromady). Pakliže by se povinné zaknihovaní akcií vztahovalo jen na akcie na majitele, mělo by to za následek zvýšení provozních nákladů společností, neboť by zde byly vedeny vedle sebe dvě na sobě navzájem nezávislé evidence akcionářů, a to kniha akcií a registr akcionářů, což by celou situaci znepřehlednilo atd.

Podrobný rozbor předmětné záležitosti přesahuje již rámec tohoto článku. Odkazuji proto dále také na publikaci VONDRÁČEK, Ondřej. Elektronické cenné papíry. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2013. 393 s., která se jako jedna z mála knižních titulů na tuzemském trhu, věnuje opuštění konceptu listinných akcií, viz str. 16: *„Když jsem před několika lety poprvé vyslovil před právníky tezi, že elektronické cenné papíry zcela nahradí listinné cenné papíry a že v důsledku toho budou koneční akcionáři všech společností a korporací dohádatelní, byl jsem jimi považován div ne za kacíře. Anonymita akcionáře je základní podstatou současného obchodního práva. Listinné cenné papíry nejde jen tak zrušit. Každý občan má ústavní právo na papír, rozuměj listinné cenné papíry, rozohňovala se řada právníků. Realita se však jevila zcela jinak, než to, co stálo v právních předpisech*.“ Hlavní výhody elektronických cenných papírů oproti listinným cenným papírům pak autor spatřuje v jejich bezpečnosti, levnosti, transparentnosti a v účinnějším boji proti daňovým únikům, praní špinavých peněz, fiktivnímu výkonu práv akcionáře a zneužívání veřejných prostředků, tedy mj. v jejich veřejné prospěšnosti.

Za úvahu dále stojí, zdali by akcionáři neměli být evidováni ve veřejném rejstříku stejně jako kupř. společníci společnosti s ručením omezeným: *„Je zarážející, že vlastníci či majitelé věcí či práv, které mají určitou hodnotu či mohou představovat pro ostatní subjekty určité riziko, jsou nuceni registrovat se ve veřejných rejstřících, zatímco akcionáři akciové společnosti ovládající tuto společnost přes přímo držené listinné akcie se v žádném veřejně přístupném rejstříku neregistrují. Není paradoxní, že společníci určitých kapitálových společností, zpravidla menší velikosti (společnost s ručením omezeným), se musí veřejně registrovat, zatímco společníci jiných kapitálových společností, zpravidla větší velikosti (akciová společnost s listinnými akciemi), tuto povinnost nemají? Proč uvedenou povinnost veřejné registrace nemají též vlastníci listinných akcií akciových společností, může-li hodnota těchto akcií převyšovat hodnotu jakékoli jiné věci či práva, jejichž vlastníci či majitelé podléhají registrační povinnosti? Jak je možné, že právní řád obecně vyžaduje od jednotlivce odpovědnost za každé volní jednání, jež může způsobit škodu, avšak umožňuje zcela se zprostit odpovědnosti za akt řízení, ovládání či podílu na akciové společnosti, jež může způsobit škody v rozsahu násobně přesahujícím škody, jež je schopen způsobit jednotlivec?*“[3]

Kdybychom byli bývali měli již dávno jen zaknihované akcie, tak bychom si třeba jako nebyli bývali spolu s Čelakovským zpívali: *„…Však na pány v krytém voze taky někdy trhne: jednou se jim kolo zláme, jindy vůz se zvrhne. A krom toho – až své pouti přejedem a přejdem, Pán nepán na farmě na nocleh se sejdem*.“

Mgr. Vladimír Janošek,
advokát

trvale spolupracující s ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 731 773 563
e-mail: janosek@arws.cz

---

[1] VONDRÁČEK, Ondřej. Elektronické cenné papíry. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2013. s. 27.
[2] Minister Sprawiedliwości. Projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw. UZASADNIENIE 2 - z dnia 5.02.2018.docx. [online] [cit. 12. 5. 2018]. Dostupné >>> zde.
[3] VONDRÁČEK, Ondřej. Elektronické cenné papíry. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2013. s. 40.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Oceňování senior center a domovů se zvláštním režimem v nemovitostních fondech
- Změna výroby na příkaz mateřské společnosti bez finanční kompenzace vzniklých ztrát? Judikát NSS, který mění pohled na převodní ceny
- Byznys a paragrafy, díl 26.: Smírčí řízení jako alternativní nástroj řešení sporů mezi podnikateli
- „Bez pohlavků“: jasná hranice výchovy v českém právu
- Nová éra v boji proti nekalým obchodním praktikám: Co přinese nové procesní nařízení EU?
- Diskriminace není legrace aneb nerovné zacházení s akcionáři při výplatě zálohy na podíl na zisku
- Licence LUC v podnikatelské strategii provozovatelů dronů
- Neplatnost usnesení valné hromady akciové společnosti v rozhodovací praxi soudů
- Aktuální novelizace potravinových vyhlášek
- Zaměstnanecké akcie (ESOP) v roce 2026: co přináší novela a jak se na ni připravit
- Zelené standardy pro výstavbu a renovace: jaké povinnosti přinese nová evropská úprava?